

**PEKKA RAITASEN
KIRJOITUKSEN
JOHDOSTA:**

Uusimuotoiset tilusjärjestelyt vastaavat ajan haasteisiin

Lehden numerossa 3/2003 ylijoh-
taja emeritus **Pekka Raitanen** kir-
joitti mielenkiintoisella tavalla
Suomen maaseudun ja maatilojen
tulevaisuudennäkymistä. Mielest-
täni Raitanen on osuvasti kuvan-
nut maatilojen toimintaympäris-
tön muuttumista ja maaseudulla
tapahtuvaa kehitystä muutoinkin.
Monilla meistä kaupunkilaisista
taitaa tosiaankin vielä olla mie-
lessään lapsuuden muistikuva
monipuolisista maatiloista eri kot-
ieläimien ja ajoittain kiireettö-
mine elämäntapoineen. Todelli-
suudessa kuitenkin tuotantooan
jatkatavat tilat erikoistuvat, kasvat-
tavat yrityskokoaan ja verkostoi-
tuvat nopeaan tahtiin, niin kuin
Raitanen toteaa.

Maanmittareiden roolista ja
tekemisistä Raitasella on kuiten-
kin liian pessimistinen käsitys.
Maanmittauslaitos on viime vuo-
sina yli-insinööri **Vaino Ylikan-
kaan** johdolla kehittänyt tilusjär-
jestelyihin uuden asiakaslähtöisen
toimintatavan. Kehittämisellä on
nimenomaan haettu vastausta Rai-
tasen esille ottamiin ongelmiin:
toiminnan pitkäkestoisuuteen ja
raskauteen. Maanmittauslaitok-
sessa on kehitetty sekä toiminta-
tapaa että työkaluja, ja parhail-
laan tehdään yhdessä maaseudun
sidosryhmien kanssa tilusjärjeste-
lyjen maakunnallista tarvekartoit-
tusta.

Kertyneet kokemukset ovat
erittäin rohkaisevia. Uusimuotoi-
set tilusjärjestelyt kohdennetaan
peltoalueille. Toimitukset viedään
läpi 3–5 vuodessa aiemman jopa
yli 10 vuotta kestäneen menette-
lyn sijaan. Tämä on mahdollista

Kuva: Antero Aaltonen

Tilusjärjestelyjen uudet toimintamallit ovat haaste Maanmittauslaitokselle.

tehostuneen ennakkosuunnittelun
ja uuden tietotekniikan ansiosta.
Toimitusten tekijöiden käytettä-
vissä on maastotietokanta ja kiin-
teistörajat sähköisessä muodossa.
Myös muita lähtöaineistoja voi-
daan käyttää ja nopeuttaa täten
inventointia. Maanomistajien nä-
kemykset voidaan ottaa aiempaa
paremmin huomioon ja jättää pois
niiden maanomistajien tiluksia,
jotka eivät halua järjestelyyn mu-
kaan. Toimitusalueet ovat huo-
mattavasti aikaisempaa pienem-
piä. Toimintaa nopeuttaa mahdol-
lisuus käyttää jakoperusteen mää-
rämisessä tilusten kokonaisar-
voa, ei siis enää erikseen jyvitystä
ja raskasta tilivaihtoa. Mikäli käyt-
ettävissä on tilusjärjestelyyn lii-
tettävä TE-keskuksen maanväli-
tystoiminta, edistää tämä huomatt-
avasti tavoitteisiin pääsemistä.

Kehittämistyö ja tilusjärjeste-
lypalvelujen tarjonnan laajentami-
nen koko maahan asettaa Maan-
mittauslaitokselle erittäin suuren
haasteen. Haasteena on poisoppi-
minen vanhoista toimintatavoista
ja uusien tehtävien opiskeleminen
niillä alueilla, joilla tilusjärjeste-
lyjen suorittamisesta on jo kulu-
nut useampi sukupolvi. Kiinnos-
tus maanomistajien ja sidosryh-
mien keskuudessa on jo herän-
nyt. Nyt on vastattava tähän haas-
teeseen.

Edellä mainitun kehittämisen

rinnalla on kokeiltu ns. hanketi-
lusjärjestelyjä. Kyseessä ovat eri
tyyppisten maankäyttöhankei-
den toteuttamiseksi suoritettavat
järjestelyt, joilla voidaan edistää
hankkeiden toteuttamista maan-
omistajien kannalta aiempaa vä-
hemmin haitoin. Suojelualueiden
toteuttamiseksi toimitaan jo tällä-
kin tavalla. Yhteistyössä tie- ja ra-
tahallintoviranomaisten kanssa
kokeillaan hanketilusjärjestelyjä
liikenneturvallisuuden paranta-
miseen. Käytännössä pyritään vä-
hentämään vilkkaiden väylien lii-
tymiä ja ylittämistarvetta. Hanke-
viranomaiset vastaavat hankkei-
den suunnittelemisesta ja tavoit-
teiden asettamisesta ja Maanmit-
tauslaitos tuo uusia vaihtoehtoja
toteuttamiseen mielellään jo suun-
nitteluvaiheessa.

Uutta toimintatapaa on sovel-
lettu esimerkiksi Kauhavan On-
tonnevan alueella suoritettussa
uusjaossa, joka on juuri valmistu-
nut. Hanketta käynnistettäessä
vuonna 1996 se sai runsaasti maa-
kunnallista julkisuutta lähinnä
hankkeen vastustajien taholta. Nyt
kun hanke on valmistunut, ovat
mielialat alueella varsin tyytyväi-
set. Tämän saattoivat kansanedus-
tajatkin todeta eduskunnan maa-
ja metsätalousvaliokunnan ja val-
tiovarainvaliokunnan maatalous-
jaoston vieraillessa alueen maan-
omistajien luona Kauhavalla vii-

me syyskuussa.

Taitaa olla niin, että myöntei-
set uutiset eivät oikein nouse me-
diaan, ja valtakunnallisissa tiedo-
tusvälineissä kynnys on varsin
korkea.

Mikko Uimonen
tilusjärjestelytoimitus-
prosessi
Maanmittauslaitos
mikko.uimonen@
maanmittauslaitos.fi

Vart är du på väg du finska lantbrukslägenhet?

Pensionerade överdirektören **Pek-
ka Raitanen** från lantmäteriver-
ket har rollen som ledarskribent i
tidningen *Maankäyttö* (3/2003).

Raitanen analyserar mycket
intressant lantbrukslägenheternas
historia. Härmed avser underteck-
nad allt från denna dag (5.10.2003)
och bakåt. Inte enbart lantbruks-
lägenheterna tar PR upp, utan
även lantmätarns eller ev. lant-
mäteriets roll i sammanhanget.

I texten skriver PR om bl.a.
deltidsjordbruk. Eftersom under-
tecknad idkar sk. deltidjordbruk,
är lantmätare – tekniker och YH-
lantmäteringenjör, deltagit i tven-
ne byars nyskiftet i Lillkyro kom-
mun, finner jag ett brinnande in-
tresse att delta i diskussionen om
just ovannämnda rubrik samt lant-
mäteriets och lantmäteriverkets
personals roll i av PR ställda fråga.

PR konstaterar helt riktigt att
jordbruksföretagens odlingsarea-
ler växer snabbt, men i splittrad
form. Jordbruksföretagena specia-
liserar och nya företagsformer
uppstår.

PR konstaterar även att föränd-
ringarna är fortlöpande allt sedan

20. NORDISK KONGRESS – Pohjoismaiden Kongressi

TRÄSKÄNDA 8. – 10.7.2004 JÄRVENPÄÄ

Finland gick med i EU. Sedan bör även beaktas att lantbruksföretagens kapitaluppbyggnad är tung och att bytande av kunnandet, producerandet samt marknadsföringen inte går i en handvändning. PR skriver att jordbrukarnas medelålder är hög och nya företagare finns sparsamt, dödsbon äger rikligt med marker som leder till arrendeformer, vilka åstadkommer splittrade odlingsförhållanden.

Hur har det blivit så här? Såvitt jag kommer rätt ihåg bildades i **Paavo Lipponens** första regering ett sådant system där jordbruksministern inte skulle vara sas. politiskt bunden utan en obunden, och det blev **Kalevi Hemilä**. Om KH har jag hört sägas från auktoritära håll att en kunnigare och bättre förhandlare i EU sammanhang om Finlands framtida jordbruk knappast kunde hittas. Detta har sagts även från vissa producentorganisationers håll.

KH:s uppgift blev att decimera jordbruksföretagena radikalt, från ca 120 000 till ca 70 000 på några få år. Eftersom jag inte har exakta siffror ger jag storleksklasserna. Via olika arrangemang har man lyckats med denna process, eventuellt ganska bra till och med. (Läs i Åker-Birka nr 2. April 2001.) Men vad har följderna med odlingskiftena blivit efter 50 000 odlare? Jo, det som PR skriver. Härvidlag har lantmäteriverket inte kunnat spela på en enda sträng på den harpan. Alla varianter av odlingsarrangemang kan man se. Odlingarna brukas eller trädas, kanske beskogas på en del håll. Något egentligt regelverk för utvecklingen eller avvecklingen har inte funnits och finns ej heller idag.

PR gör en fråga, "skall man låta marknadskrafterna sköta saken"? Vad gäller våra jordbruksfastigheters uppbyggnad i framtiden borde kanske – eftersom saken är så mångfacetterad – olika yrkeskunniga på sitt håll och i samråd med det politiska etablissemanget fundera på vad som kan göras åt odlingskiftenas splittringsuppkomst.

Detta ärendes – jordbrukets och odlingskiftenas uppkomna splittring, ligger enligt mitt förmenande på politikernas bord, närmast jordbruksministerns som idag är politiker. Jag har en känsla av att det är så många intressen och pusselbitar i detta spel som borde passa ihop att ingen med exakthet vet hur detta borde vara, hur åtgärda, begränsa eller tom. förbjuda någon som helst pusselbit.

Jag tror att åtminstone följande saker även är pusselbitar: beskatt-

ningen av jordbruksföretagena, generationsväxlingsproblematiken och härtill kopplade beskattnings- bidrags- låne- räntefrågor. Följande fråga är EU:s bidragsdjungel till jordbruket, för vårt lands del, södra kontra norra delen. Se ansökningsguiden för år 2003 utgiven av jord- och skogsbruksministeriet. Den som inte är med i leken och kontinuerligt, får nog sätta sig på skolbänken en längre tid för att fatta vad det är frågan om idag med jordbruksföretagets inkomstbildning.

Ett annat ogräs i systemet med bidrag är att ingen vet vad som är gångbart nästa odlingsår, mest lönsamt. Jag kommer ihåg ett år då hampan var den mest bidragsgivande grödan. Man behövde ej annat än meja ner den högväxta växten och forsla den till skogs. Det fanns ingen marknad för den. Detta blev dock en ettårig företeelse. När EU:s jordbrukspolitik är uppbyggd på stödform, kan detta ta sig vilka vändningar som helst. Systemet är likadant idag. Det är inte huvudsaken vad som produceras, utan en areal som är så stor som möjligt, i ett skifte eller splittrat i hur många som helst.

En sak som jag tyckt mig märka väldigt tydligt är, att varje jordbrukare är "en egen företagare", han är inte löneanställd hos någon. Det är ett fritt yrke men med risktagningar, och med måttet större idag. Det lockas med stora bidrag för investeringar i maskiner och andra produktionsanläggningar. Ett krav finns härvidlag, de skall vara stora (kostsamma). En liten sak till för de som har kreatursinriktning av något slag. Vart ta vägen med djurgödseln? Det är en vetenskap att idag räkna ut hur mycket djurgödsel som får spridas på en åker. Vi har miljöbestämmelser med i bilden. En svingård t.ex. kan göra avtal med andra jordbrukare, exempelvis eko-odlare om spridning på deras åkrar till viss mängd. (Eko-odlare får inte använda handelsgödsel eller bekämpningsmedel av något som helst slag.) Ett annat alternativ är att köpa mera åkermark eller arrendera, men var? Sällan sker detta av grannen. Vi har ibland oss en sjukdom som det inte finns någon som helst medicin åt, avundsjukan. Jag kan sälja eller arrendera åt vem annan som helst, men inte åt grannen.

Spannmålsodlarna borde ha en areal som är över 100 ha, ja kan-

ske tom. 200 ha. Det är ett visst projekt att börja öka arealen från ca 20 ha till ev. 100 eller 200 ha, av 2-3 ha:s odlingskiften. Dessutom skall vi komma ihåg vår korta växtsäsong, vilken dyr maskinpark som skall finnas tillhands för att klara ex. sånings- som skördarbetet på låt säga 3 veckor på våren och 3 på hösten. Många jordbruksföretagare har den åsikten att jag skall klara mig själv, helt och hållet.

Detta är endast några småplock som torde vara en viss orsak till splittringen av odlingskiftena inom jordbruksföretaget. Det finns flera till.

PR frågar: "Behövs det lantmätare i EU tidens Finland för förbättring av lantbrukslägenheternas fastighetsstruktur?" Jag kommer säkert att få mycket kritik, kanske tom. stryk för min åsikt, "Jag tror att de inte behövs, alltså lantmätare."

Vad är en "lantmätare"? I folkmun är det en ingenjör som studerat i Helsingfors, i forna tider nästan enbart män, idag finns andra könet bra representerat. Om jag inte kommer alldeles fel ihåg skulle forna tiders "lantmätare" vara väl förtrogna med de saker som var förknippade med "bondens liv och leverne". Vad fordras idag för en tjänst vid lantmäteriverket? Det där examen från högskolan och god förtrogenhet med JAKO-systemet. Detta ser man oftast i annonserna vid sökande av "lantmätare". Vad mera som ev. fordras vet jag inte.

PR ser högskolan som "fräsch", på tidens barriär och forskande och lär ut jordbrukslägenheternas förändrade natur samt struktur. Vidare ser PR möjliga objekt för forskning, om än man kanske av forskningen inte nödvändigtvis ser vart utvecklingen gått om si sådär 20 år.

PR ser i ägoregleringssystemet en möjlighet att komma åt de problem som han vill komma åt, nämligen splittringen av odlingskiften eller fastighetsstrukturen, men ser "apparaten" som för långsam. Jag är beredd att hålla med härvidlag, men är forskningen vid högskolorna så mycket snabbare? Och vad manne siarna (manliga eller kvinnliga) kan veta om 20 år framåt, då allt vad ekonomin i jordbruksföretaget anbelangar lever med ett år åtgången, pga. de ständiga förändringarna.

Med hänvisning till detta ifrågasätter jag behovet av "lantmäta-

re" av tradition. PR konstaterar, "att givetvis behövs lantmätare vid bildandet av fastighetsenheter och deras registrering men dessa uppgifter är av mera teknisk natur". Jag håller fullständigt med det sista, men hurudana personer och vilken utbildning behövs till den uppgiften?

PR skriver att "lantmätare" skall i samarbete med andra "yrkeskunniga" vara aktiva och initiativtagare till förbättringar i ovan skrivna grundproblematik.

En kort fråga till de lärda. Hur tackla systemet – myndighetsutövning – med aktivitet och initiativtagning. Åt mig har sagts: "Ingen får välja domare." I detta sammanhang, som här ovan tuggats, torde "lantmätern" vara, eller har åtminstone till dags dato varit domare, med samma rättigheter som sk. tingsdomare vid tingsrätten. Hur aktiv eller initiativtagare är tingsdomarn? Den eviga jävsfrågan poppar väl upp här också?

På lantmäteridagarna i Seinäjoki häromsistens satt jag och lyssnade på föredrag om ägoregleringarnas framtid. Till min förvåning, men också beundran, var det andra "pojkar" som nu är med och spelar på harpans strängar, MTK, TE-centralen, producentförbund ja kanske flera än. Är det så, att här finns finansierarna (plånbocken), de aktiva initiativtagarna, en auktoritära organisationer med vidare syn, kanske även med maktredskap. Ja, den som lever får se. Vad annat än registrerar-rollen blir kvar åt "lantmätern" när dessa spelmän spelat musikstycket färdigt än, skriv ner dethär på notpappret? Ty om inte myndighetsrollen sätter stopp för aktivitet och initiativtagande så är jag rädd för att enbart goda färdigheter i JAKO-systemet inte räcker långt i detta stora sammanhang. Det gäller i förlängningen livsmedelsproduktion för vårt lands folk, och företagande på ekonomiskt hållbara grunder. Det finns inga som helst garantier att i kris kommer EU-gubben med matpåsen, dessutom billig, åt oss var och en. Jag skulle vilja påstå att maten är ett vapen, rent dricksvatten likaså.

Pekka Raitanen tittar minsann in i en jättelig glaskula. Bevare oss om den går sönder.

**Per-Erik Backlund
YH-lantmäteringenjör
vid Österbottens
lantmäteribrå i Vasa,
mänskensjordbrukare**